

Michał Skwarzyński

The John Paul II Catholic University of Lublin, Poland

ORCID: 0000-0002-4357-8035

michal.skwarzynski@kul.pl

Znaczenie wyroku Naczelnego Sądu
Administracyjnego z dnia 4 listopada 2021 r.
w sprawie o sygn. III FSK 3626/21 jako orzeczenia
krajowego sądu, sędziów europejskich dla statusu
asesorów i sędziów sądów pierwszej instancji oraz
dla tzw. mechanizmu warunkowości

*The Significance of the Judgment of the Supreme Administrative
Court of 4 November 2021 in case no. III FSK 3626/21 as a Judgment
of the National Court, European Judges for the Status of Assessors
and Judges of Courts of First Instance and for the So-called
Conditionality Mechanism*

ABSTRACT

The commentary essentially endorses the considerations of the Polish Supreme Administrative Court judgment of 4 November 2021 in case no. III FSK 3626/21. The author indicated a possible way of resolving the dispute over the National Council of the Judiciary (NCJ) and the composition of the Supreme Court without destructive, automatic undermining of the status of judges selected in the procedure with the newly appointed NCJ. The standard defined by the Supreme Administrative Court applies to all assessors and all judges of first instance. Ignoring by the European Court of Human Rights in the case of *Advance Pharma Sp. z o.o. v. Poland*, the judgment of the Supreme Administrative Court of 4 November 2021 does not alter the rules of the test from the case of *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland*. The Supreme Administrative Court's ruling binds both the European tribunals and is necessary for the correct determination of the status of both first-instance judges and

CORRESPONDENCE ADDRESS: Michał Skwarzyński, PhD, Assistant Professor, The John Paul II Catholic University of Lublin, Faculty of Law, Canon Law and Administration, Institute of Legal Sciences, Aleje Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland.

assessors. Moreover, in relation to the judgment of the Court of Justice of the European Union of 16 February 2022 in case C-157/21 Poland should be paid funds from the National Reconstruction Program, because the dispute over the rule of law concerns courts other than administrative, and in relation to these courts the issue of the rule of law is resolved by the judgment of the Supreme Administrative Court of 4 November 2021.

Keywords: human rights; rule of law; right to a trial; Polish Supreme Administrative Court

WPROWADZENIE

W niniejszym tekście zasadniczo zaaprobowane zostały rozważania Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) zamieszczone w wyroku z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie o sygn. III FSK 3626/21, a także określono jego znaczenie dla orzecznictwa trybunałów europejskich i ich prawidłowego stosowania na gruncie prawa krajowego. Celem było przedstawienie rzeczywistego standardu, jaki może badać Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC), jak również wskazanie mankamentów w rozumowaniu tych dwóch trybunałów. Dotyczy to zwłaszcza rzeczywistej roli Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) i Prezydenta. Ponadto wskazano możliwy sposób rozwiązania sporu o KRS bez destrukcyjnego, automatycznego podważania statusu sędziów.

Osoby kształcące się w kierunku uzyskania uprawnień sędziowskich korzystają z prawa człowieka do nauki i prawa człowieka do poszanowania swego mienia, także na etapie aplikacji i później, czego ukoronowaniem są uprawnienia zawodowe asesora, a następnie sędziego. Korzystają też z prawa do sprawiedliwej procedury dotyczącej nominacji, a sama wada w składzie organu kolegiального nie może pozbawiać ich praw podmiotowych.

Autor nie jest przedstawicielem zawodu sędziowskiego, jest jednak adwokatem i akademikiem, więc dostrzega dylematy, z jakimi mierzą się osoby wybierające ścieżkę kariery „korony zawodów prawniczych”. Wobec nadinterpretacji orzecznictwa trybunałów europejskich, wybór tej ścieżki godzi w swobodę orzekania tych osób, co jest destrukcyjne dla całego wymiaru sprawiedliwości. Przeróżający staje się też język „debaty sądowej”, w której status asesora czy sędziego bywa podważany przez innych sędziów. Czym innym jest bowiem kwestionowanie statusu sędziego przez stronę czy pełnomocnika, a zupełnie czymś innym – przez starszą koleżankę czy kolegę sędziego.

Należy przestrzec przed oczywistym wykształcaniem się procedury „zarzutu z KRS”, który jest zarzutem formułkowym, koniecznym dla ochrony interesów klienta kosztem sędziego czy asesora, lecz także cynicznym w przypadku oczywiście prawidłowego, ale niekorzystnego orzeczenia.

W niniejszym tekście zaakcentowano rolę KRS, która bada pewne walory kandydatów, tj. kwalifikacje moralne i merytoryczne. Tym samym sama strona

„formalna” KRS (częściowo wadliwy skład) nie jest wystarczająca do stwierdzenia automatycznego braku statusu sędziego, w tym sędziego europejskiego, osoby powołanej przy udziale tej Rady, gdyż bada ona właśnie to coś „materialnego”. Dopiero wady przy ocenie „materialnej” mogą podważać status sędziego, a nie samoistna kwestia formalna. Osoba bowiem może spełniać określone wymogi. Co więcej, w absolutnej większości przypadków wobec asesorów i sędziów pierwszej instancji, jeśli nie we wszystkich tych przypadkach, po prostu tak jest. Ponadto KRS nie jest jedynym organem, który te aspekty bada, gdyż są to osoby po aplikacji, która również te kwestie sprawdza. Ponadto bada to w ramach swojej prerogatywy Prezydent RP, co niezwykle celnie wykazał NSA.

Trzeba podkreślić, że osoby, które uzyskały już nominację asesorską bądź sędziowską, nie są bytem samoistnym, a zapewniają one prawo człowieka do sądu osobom podsądnym. Nie dochodzi zatem do pustego aktu nominacji i „denominacji” z uwagi na wady KRS, lecz do pozbawienia prawa do prawomocnego rozstrzygnięcia strony z powodów stricte formalnych, zbliżonych wręcz do rzymskiego procesu formułkowego. Nie jest to zgodne ani z Konstytucją RP, ani z Europejską Kartą Praw Człowieka (EKPC), ani z Kartą Praw Podstawowych (KPP), a poza tym nie respektuje fundamentu praw człowieka, jakim jest godność osoby ludzkiej sprawującej władzę sądową, ani godności podsądnego.

PRAWO CZŁOWIEKA DO NAUKI I DO POSZANOWANIA SWEGO MIENIA JAKO ŹRÓDŁO PRAW OSÓB WYBIERAJĄCYCH ŚCIEŻKĘ KARIERY SĘDZIEGO

Pewne grupy zawodów wymagają szczególnie długiej i żmudnej edukacji. Są nimi zawody medyczne oraz zawody prawnicze. Warunkiem wykonywania zawodów prawniczych zasadniczo jest odbycie kształcenia podobnego do studiów trzeciego stopnia (doktoranckich), tj. odbycie aplikacji. W polskim modelu jest to aplikacja w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (KSSiP). Następnie należy zdać egzamin zawodowy i przejść procedurę przed KRS oraz kontrolę, jaką sprawuje Prezydent RP w ramach swojej prerogatywy. W tym trybie uzyskuje się asesurę, a następnie stanowisko sędziego.

Powstaje pytanie, czy można wskazać prawa podmiotowe osoby kształcącej się na sędziego, które mogą być naruszone przy bezpodstawnym ograniczeniu dostępu do zawodu. Zdaniem autora są tutaj dwa istotne prawa człowieka – prawo człowieka do nauki oraz w pewnym aspekcie prawo człowieka do poszanowania swego mienia.

W art. 2 Protokołu nr 1 do EKPC¹ zawarto prawo człowieka do nauki.² Wiąże się ono z prawem człowieka do kultury i do rozwoju, co widać w art. 13 MPPGSiK.³ Jego treść polega na zapewnieniu każdemu możliwości nauki, którego nie można ograniczać, a więc rozwoju wiedzy, ale także kultury, bez której nie można zrozumieć społeczeństwa (art. 15 MPPGSiK). Brak ograniczenia jest determinowany faktem, że w Europie prawo człowieka do nauki ma charakter prawa człowieka I generacji.⁴ Fakt pierwszogenerycyjnego charakteru prawa do nauki jest dominujący w doktrynie i orzecznictwie. Inaczej ujmując, prawo człowieka do nauki – zgodnie z art. 2 Protokołu nr 1 do EKPC – ma charakter realny i efektywny.⁵ W polskim porządku prawnym prawo do nauki ma charakter powszechny⁶ i jest uznawane za prawo człowieka.⁷ Prawo to znajduje się też w art. 13 MPPGiK, gdzie jednak ma charakter prawa II generacji. W tym kontekście istotny jest także art. 13 KPP oraz art. 14 KPP określający wprost prawo do nauki.

¹ Protokół nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzony w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (Dz.U. 1995, nr 36, poz. 175/1, ze zm.).

² Zob. L. Garlicki, *Komentarz do art. 2 Protokołu 1 EKPC*, [w:] *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, t. 2: *Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych*, red. L. Garlicki, Warszawa 2010, pkt 2.

³ Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977, nr 38, poz. 169, załącznik).

⁴ Szerzej o generacjach praw człowieka zob. K. Vasak, *A 30-year Struggle: The Sustained Efforts to Give Force of Law to the Universal Declaration of Human Rights*, "The UNESCO Courier: A Window Open on the World" 1977, vol. 30(11), s. 29, 32; idem, *Human Rights: As a Legal Reality*, [w:] *The International Dimensions of Human Rights*, ed. K. Vasak, Paris–Westport 1982, s. 3–9; idem, *International Institutions for the Protection and Promotion of Human Rights: The Distinguishing Criteria of Institutions*, [w:] *The International Dimensions...*, s. 215–230; idem, *Regional Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights: Introduction*, [w:] *The International Dimensions...*, s. 451–456; idem, *Regional Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights: The Council of Europe*, [w:] *The International Dimensions...*, s. 457–542; M. Piechowiak, *Filozofia praw człowieka*, Lublin 1999, s. 74–76; B. Banaszak, *Ogólne wiadomości o prawach człowieka. Geneza praw człowieka i ewolucja systemów ich ochrony*, [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002, s. 29; P. Kowalski, „Nowe prawa człowieka”. *Perspektywy i zagrożenia*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1988, nr 2, s. 58 i n.; M. Skwarzyński, [w:] K. Orszczyńska, M. Skwarzyński, R. Tabaszewski, *Prawo międzynarodowe praw człowieka*, Warszawa 2022, s. 51.

⁵ Zob. T. Jasudowicz, [w:] T. Jasudowicz, B. Gronowska, M. Balcerzak, M. Lubiszewski, R. Mizerski, *Prawa człowieka i ich ochrona – podręcznik dla studentów prawa i administracji*, Toruń 2005, s. 379 i n. Taki wniosek zdaje się wynikać także z analizy L. Garlickiego (*op. cit.*, pkt 2).

⁶ Zob. O.M. Rudak, *Prawo do nauki*, [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002, s. 493.

⁷ Zob. B. Banaszak, *op. cit.*, s. 27. Tak samo wobec art. 73 Konstytucji RP – prawa do wolności twórczej – argumentuje J. Sobczak (*Wolność ekspresji artystycznej. Standardy europejskie i rzeczywistość polska*, [w:] *Rada Europy a przemiany demokratyczne w państwach Europy Środkowej i Wschodniej w latach 1989–2009*, red. J. Jaskiernia, Toruń 2010, s. 612). Zob. także: M. Skwarzyński, *Specyfika prawa człowieka do własności intelektualnej*, Lublin 2012, s. 270 i n.

W art. 15 ust. 1 lit. b i w art. 15 ust. 2, 3 i 4 MPPGSiK określono istnienie prawa człowieka do rozwoju. W związku z tym należy przyjąć, że przepis ten jest źródłem prawa człowieka do korzystania z dobrodziejstw postępu naukowego i jego zastosowań.⁸

Ponadto Rzeczpospolitą Polską wiąże Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty sporządzona w Paryżu dnia 15 grudnia 1960 r.⁹ W art. 1 chroni ona osoby zagrożone dyskryminacją z uwagi na pochodzenie, płeć i inne niemerytoryczne przesłanki. Konwencja ta ma charakter wiążący państwa (art. 3). Państwa strony Konwencji mogą doprowadzić do wydania orzeczenia przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w razie naruszenia jej postanowień przez inną stronę (art. 8).

Skoro istnieje prawo człowieka do nauki, to należy wskazać, że art. 13 ust. 2 lit. c MPPGSiK określa, iż nauczanie wyższe będzie w równym stopniu dostępne dla wszystkich na podstawie kryterium zdolności. Lektura przepisów określających prawo człowieka do nauki prowadzi do wniosku, że położony jest w nich nacisk na równy dostęp do nauki. Oznacza to, że zróżnicowanie dostępu do nauki może nastąpić wyłącznie według kryterium merytorycznego, a nie formalnego. Jeśli jest to dostęp do szkolnictwa wyższego, w tym do studiów doktoranckich, to analogicznie jest w przypadku aplikacji czy asesury. Co więcej, kryterium tym jest wyłącznie kryterium zdolności, a nie kwestia pecha i zdawania w roku, w którym nieprawidłowo został obsadzony organ kolegialny.

Wydaje się zatem, że „kryterium zdolności” i „zakaz niemerytorycznych przesłanek” do osiągnięcia końcowego efektu edukacji, jakim jest asesura i stanowisko sędziego, stanowią wystarczającą ochronę tych osób przed nieuprawnioną blokadą w dostępie do stanowiska.

Można jednak poszukiwać też innych podstaw ochrony, jak np. prawo człowieka do poszanowania swego mienia. Prawo to obejmuje prawo człowieka do dostępu do zawodu prawniczego, choć ETPC badał dotąd zawody inne niż sędzia. Trybunał ten stwierdził, że w zakresie art. 1 Protokołu nr 1 do EKPC wchodzi prawo do wykonywania zawodu adwokata i jego klienteli. Sama klientela jest przedmiotem ochrony jako element swego mienia.¹⁰ Wprawdzie sprawa *Van Marle i inni*

⁸ Szerzej A.R. Chapman, *A Human Rights Perspective on Intellectual Property, Scientific Progress, and Access to the Benefits of Science*, https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/en/wipo_unhchr_ip_pnl_98/wipo_unhchr_ip_pnl_98_5.pdf (dostęp: 1.6.2015), pkt 2 (ii) oraz pkt 2 (iii) lit. a, gdzie podano trzy elementy prawa każdego do dostępu do: osiągnięć naukowych i technologicznych; decyzji i priorytetów w zakresie rozwoju technologicznego i naukowego; ochrony przed negatywnymi skutkami postępu naukowo-technicznego. Podobnie M.K. Kolasiński, *Ochrona własności intelektualnej a prawa człowieka*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2008, nr 3, s. 745 i n.

⁹ Dz.U. 1964, nr 40, poz. 268, dalej: Konwencja o dyskryminacji w oświacie.

¹⁰ Szerzej zob. wyrok ETPC z dnia 26 czerwca 1986 r. w sprawie *Van Marle i in. przeciwko Holandii*, skargi nr 69498/01, 8543/79, 8674/79, 8675/79, 8685/79.

przeciwko Holandii dotyczyła pozbawienia możliwości wpisu na listę księgowych, ale podobną ochronę przyznano także adwokatom.¹¹ Poza tym chronione jest też prawo do utrzymania się w swoim zawodzie.¹²

Oczywiście prawa majątkowe osób sprawujących władzę sądową i ich status majątkowy nie są tożsame z klientelą, ale oczywiste jest, że osoby wykonujące tę władzę mają ten status na odpowiednim poziomie. Osoby aspirujące do takiego zawodu biorą pod uwagę koszt edukacji i wynagrodzenie na etapie aplikacji. Pozbawia się ich jednak prawa do uzyskania odpowiedniego statusu później. Ekspektatywa prawa czy uzasadniona prawna nadzieja prawa wchodzi w zakres ochrony art. 1 Protokołu nr 1 do EKPC.¹³

Podobnie jasne jest, że w sprawie statusu asesorów i sędziów pierwszej instancji ma zastosowanie zakaz dyskryminacji i równy dostęp do służby publicznej. Osoby te nie mogą być poszkodowane faktem, że odbywają edukację – aplikację czy asesurę – w czasie sporu o skład organu kolegialnego. Przecież status tych osób nie różni się w żadnym stopniu od statusu osób, które odbyły aplikację czy asesurę przed 2017 r.

Autor na szali kładzie więc te prawa człowieka absolwentów KSSiP, asesorów i sędziów sądów pierwszej instancji. Jednocześnie nie można położyć czegokolwiek równoważnego. Nie jest taką wartością prawo stron do sądu i sędziego. Przecież sprawy rozstrzygane przez takie osoby są osądzone przez osoby mające wiedzę merytoryczną i kwalifikacje moralne, które na jednym z etapów oceniał wadliwie obsadzony organ, ale nie był to organ jedyny. Strona nigdy nie jest zainteresowana wzruszaniem orzeczenia tylko dlatego, że formalnie, a nie merytorycznie, coś było nieprawidłowością. Strona chce mieć stabilność prawomocnego orzeczenia i ma do tego prawo. Asesor natomiast w sądzie powszechnym, następnie powołany na sędziego, musi poddać się ocenie przez nową KRS z uwagi na ryzyko upływu terminu art. 106i § 8 u.s.p.¹⁴ w zw. z art. 106k § 2 pkt 2 u.s.p. Przepisy te stosuje się

¹¹ Wyrok ETPC z dnia 30 listopada 1987 r. w sprawie *H. przeciwko Belgii*, skarga nr 8950/80.

¹² Wyrok ETPC z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie *Doustaly przeciwko Francji*, skarga nr 26256/95. Szerzej zob. M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo*, vol. 2: *Prawo do życia i inne prawa*, Kraków 2002, s. 1295. Zob. postanowienie Europejskiego Komitetu Praw Człowieka z dnia 14 kwietnia 1970 r. w sprawie *X. przeciwko Niemcom*, cyt. za: M.A. Nowicki, *op. cit.* Szerzej zob. M. Skwarzyński, *Podmiotowe granice wolności słowa w wypowiedziach publicznych*, „Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne” 2021, nr 48, s. 265 i n.

¹³ Wyrok ETPC z dnia 11 stycznia 2007 r. w sprawie *Anheuser-Busch Inc. przeciwko Portugalii*, skarga nr 73049/01, pkt 76 i 78. Szerzej zob. C. Błaszczuk, *Autorskie prawa majątkowe a konstytucyjna ochrona własności*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 2, s. 66 i n.; M. Skwarzyński, *Specyfika...*, s. 233 i n.; idem, *Prawa człowieka a „własność” wirtualna*, „Wrocławskie Studia Sądowe” 2014, nr 4, s. 207–214.

¹⁴ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 2072).

odpowiednio do asesorów w sądach administracyjnych na podstawie art. 29 u.s.a.,¹⁵ z tym że na podstawie art. 5 § 4 u.s.a. ci asesorzy są powoływani na 5 lat. Pewną różnicą jest także to, że zgodnie z art. 6a § 5 u.s.a. dochodzi do jeszcze jednego zweryfikowania kwalifikacji kandydata, ponieważ Prezes NSA, po zasięgnięciu opinii kolegium sądu, przedstawia KRS kandydaturę na stanowisko asesora sądowego wraz z oceną kwalifikacji. Brak jest po zmianach w KRS asesorów w sądach garnizonowych, co wynika z art. 69 ustawy o KSSiP.¹⁶

Podobnie aplikant KSSiP, który zdał egzamin sędziowski, a następnie został powołany na stanowisko asesora, musi poddać się ocenie przez nowy KRS z uwagi na ryzyko upływu terminu art. 33a pkt 6 ustawy o KSSiP. Osoby głoszące tezy, że orzecznictwo trybunałów europejskich podważa ich status, w istocie głoszą poglądy publicystyczne.

ANALIZA ORZECZNICTWA TSUE I ETPC W KWESTII OSÓB SPRAWUJĄCYCH WŁADZĘ SĄDOWĄ PRZY UDZIALE KRS PO ZMIANACH W LATACH 2007 I 2017

Trybunały europejskie orzekają w oparciu o uchwałę połączonych Izb Sądu Najwyższego (SN): Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20). Jak stwierdzono, sędziowie SN powołani z udziałem nowej KRS mają w całości zakwestionowany status, choć skutki tego w całości dotyczą tylko orzeczeń Izby Dyscyplinarnej. W przypadku innych sędziów niż SN natomiast wykreowano „nową” przesłankę badania bezstronności sędziego, czy na niezależność, niezawisłość i bezstronność w konkretnych, a nie abstrakcyjnych okolicznościach wpływa powołanie przez nową KRS.

Do uchwały SN było sześć zdań odrębnych, wskazujących zasadniczo, że status sędziego jest nienaruszalny. Z poglądami tych zdań należy się zgodzić, a najbardziej trafne jest zdanie odrębne sędziego W. Koziulewicza.¹⁷ Wady formalne powołania sędziego nie wpływają na fakt jego powołania, jest to bowiem prerogatywa prezydencka. Po uzyskaniu statusu sędziego, można go utracić wyłącznie w postępowaniu dyscyplinarnym. Twierdzenie, że wady formalne w procesie powołania sędziego podważają jego status jako sędziego, jest niebezpieczne dla ustroju sądów. Nie dotyczy to tylko obecnej KRS. Należy pamiętać, że w wyroku Trybunału Kon-

¹⁵ Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (t.j. Dz.U. 2021, poz. 137).

¹⁶ Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (t.j. Dz.U. 2022, poz. 217).

¹⁷ Szerzej zob. zdanie odrębne W. Koziulewicza do uchwały połączonych Izb SN: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20.

stytucyjnego (TK) z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie o sygn. K 25/07 stwierdzono, że niezgodny z Konstytucją RP jest przepis, który zabrania łączenia funkcji Prezesa Sądu i członka KRS. Oznacza to w konsekwencji, że ówczesne składy KRS były nienależycie obsadzone, gdyż ich członkami przestawali być sędziowie powołani na Prezesa Sądu, a to było niezgodne z Konstytucją.

Skoro obecnie nienależyty skład KRS powoduje wady powołania, to wcześniejsze nienależyte składy KRS również, co jest destabilizujące dla systemu prawnego. Część najstarszych sędziów w Polsce wciąż jest powołana przez komunistyczną Radę Państwa, czyli kolegialny organ państwa komunistycznego. Dlatego wady formalne w składzie KRS czy skład organu kolegialnego państwa komunistycznego nie powodują i nie mogą powodować wadliwości powołania na urząd sędziego, a jedynie mogą wyłącznie determinować konieczność weryfikacji jego bezstronności i niezawisłości w konkretnej sprawie, natomiast nie jego status jako sędziego niezależnego.

Ponadto jeśli wady formalne powodują, że status sędziego jest wątpliwy, to nie ma żadnych przeciwwskazań do kwestionowania statusu sędziego z powodów merytorycznych, np. nie ma odpowiedniej wiedzy, ma słabą statystykę, nie dokształca się itd. Powodów może być wiele.¹⁸

W sprawie dotyczącej sędziów Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (IKNiSP) SN doszło także do włączenia się NSA, który wydał zabezpieczenia wstrzymujące uchwałę KRS nr 331/2018 pod koniec września 2018 r. oraz skierował je do Prezydenta RP,¹⁹ choć wydaje się, że nie może on być adresatem zabezpieczenia, gdyż jest nim KRS.

Problem w tym, że zabezpieczenia te nie zostały doręczone kandydatom na sędziów IKNiSP SN. Sędziowie ci zostali powołani przez Prezydenta RP w dniu 10 października 2018 r., a postanowienia o zabezpieczeniu doręczono Kancelarii Prezydenta w dniu 18 października 2018 r. Wyłącznie jeden sędzia IKNiSP składał ślubowanie po tej dacie, tj. 20 lutego 2019 r. Jego jednak dotyczy sprawa przed TSUE i na ten przypadek powołuje się ETPC.

Sprawę dodatkowo skomplikował wyrok z dnia 20 kwietnia 2020 r. w sprawie o sygn. U 2/20, w którym TK stwierdził, że uchwała SN z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20) jest niezgodna z: art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP; art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE); art. 6 ust. 1 EKPC. Budzi wątpliwości, czy TK mógł orzec w przedmiocie uchwały SN, gdyż TK w Polsce bada akty normatywne. Trybunał Konstytucyjny uznał, że uchwała ma charakter normotwórczy. Polski TK w postanowieniu z dnia 15 czerwca 2021 r. w sprawie o sygn. P 7/20 (pkt 2.2 i n.)

¹⁸ Szerzej zob. M. Skwarzyński, [w:] K. Orzeszyna, M. Skwarzyński, R. Tabaszewski, *op. cit.*, s. 221–227.

¹⁹ Zob. postanowienie NSA z dnia 27 września 2018 r., II GW 28/18.

określił także wyrok ETPC z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie *Xero Flor przeciwko Polsce*²⁰ jako *non existens*.

W odpowiedzi SN wydał postanowienie w składzie trzyosobowym z dnia 16 września 2021 r. w sprawie o sygn. I KZ 29/21, w którym stwierdził, że z uwagi na udział w procesie powoływania w Polsce sędziów takiego organu, jakim jest KRS w składzie ukształtowanym nowelą z 2017 r.,²¹ osoba powołana na urząd sędziego, orzekając w określonej sprawie, nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC oraz że wyrok TK w sprawie o sygn. P 7/20 z dnia 15 lipca 2021 r.²² jest dotknięty taką samą wadą jak wyrok TK w sprawie o sygn. U 2/20, a zatem już chociażby z tego powodu nie wywołuje skutku z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP.

Dokonywanie niebezpiecznych wykładni orzeczeń TSUE i ETPC, prowadzących do zakwestionowania statusu asesorów i sędziów, w tym sędziów sądów powszechnych i wojskowych, nowo powołanych oraz awansowanych w normalnym toku rozwoju, tylko z powodu wad KRS oznacza wzruszenie orzeczeń w ilościach milionowych.

W zasadniczej części chodzi o wyrok TSUE z dnia 6 października 2021 r. w sprawie o sygn. C-487/19, który dotyczy statusu sędziego IKNiSP SN, który zdaje się dostrzegać ten problem statusu sędziego, który ostatni z tej Izby złożył ślubowanie.

W wyroku tym TSUE stwierdził, że mimo wad KRS sędzia IKNiSP jest sędzią SN,²³ co jest sprzeczne z uchwałą SN z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), w której zakwestionowano status sędziów SN „na przyszłość”. Trybunał zatem nie potwierdził stanowiska, że osoba taka nie jest sędzią. W tym orzeczeniu TSUE, gdy jest mowa o sędzim SN, jest on określany jako „sędzia, o którym tu mowa”.

Tym samym w orzecznictwie TSUE stwierdza się, że sędzia IKNiSP SN jest sędzią, ale wykreowano wobec niego przesłankę badania bezstronności niezawisłości w konkretnej sprawie. Aby osiągnąć cel uzdrowienia sytuacji wokół IKNiSP oraz Izby Dyscyplinarnej SN, nie trzeba podważać statusu konkretnych sędziów SN i tworzyć precedensu.

Przecież jeśli fakt powołania przy udziale organu kolegialnego, jakim jest KRS, w konkretnej sprawie wpływa na fakt braku bezstronności czy niezawisłości, to taki sędzia podlega wyłączeniu – niezależnie, jaka to była KRS. Nie ma zatem w tym aspekcie konieczności kreowania takich wytycznych.

²⁰ Wyrok ETPC z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie *Xero Flor przeciwko Polsce*, skarga nr 4907/18.

²¹ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3, ze zm.).

²² Choć w istocie SN kwestionuje postanowienie TK z dnia 15 czerwca 2021 r. (P 7/20) w tej sprawie.

²³ Wyrok TSUE z dnia 6 października 2021 r., C-487/19, pkt 134, 138–152.

Inne stanowisko zajął ETPC w wyroku z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* (skargi nr 49868/19 i 57511/19). Znajdują się tu sugestie, gdzie w istocie leży problem. Orzeczenie to jest w dużej mierze powtórzeniem wyroku z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie *Reczkowicz przeciwko Polsce* (skarga nr 43447/19).

W sprawie przed ETPC *Dolińska-Ficek i Ozimek*, czyli skarżący, zarzucili, że sędziowie IKNiSP SN zostali wybrani w trybie z udziałem nowej KRS, która nie dawała żadnych gwarancji niezawisłości i bezstronności, co wynika z następujących faktów: doszło do bezprawnego skrócenia kadencji członków poprzedniej KRS; wybór większości KRS został dokonany przez władze polityczne; istnieją ewentualne nieprawidłowości w procedurze wyboru członków KRS; wątpliwy jest sposób wykonywania przez KRS swoich konstytucyjnych zadań; nie ma skutecznego środka odwoławczego od uchwał KRS.

Skarżący powołali się przy tym na sprawę *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, a także na uchwałę SN z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20) oraz na zabezpieczenia wydane przez NSA. Ponadto ETPC badał tę kwestię w kontekście toku sprawy przed NSA oraz braku kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów w związku z ogłoszeniem przez Prezydenta RP wolnych stanowisk w SN.²⁴

Za sprawą *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii* ETPC powtórzył, że: sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC to sąd ustanowiony wolą parlamentu;²⁵ dotyczy to osób o odpowiednich kompetencjach merytorycznych i moralnych;²⁶ pojęcie „ustanowienia” ma gwarantować brak wpływu zwłaszcza władzy wykonawczej;²⁷ ustanowienie „ustawą/mocą prawa” ma gwarantować zachowanie procedury powołania sędziego.²⁸ W tej sprawie ETPC stwierdził ponadto, że prawo krajowe dotyczące powoływania sędziów powinno być sformułowane w sposób jednoznaczny, aby nie dopuścić do arbitralnej ingerencji w proces powoływania,²⁹ a także wskazał, że istnieje związek między sądem ustanowionym ustawą a bezstronnością i niezawisłością sądu.³⁰

W sprawie tej ETPC określił test trójstopniowy weryfikacji, mający na celu sprawdzenie, czy sąd spełnia wymogi art. 6 ust. 1 EKPC. Poszczególne stopnie tego testu to: 1) oczywiste naruszenie prawa krajowego;³¹ 2) wady powołania

²⁴ Wyrok ETPC z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, skargi nr 49868/19 i 57511/19, pkt 284 w zw. z pkt 237–242.

²⁵ Wyrok ETPC (Wielka Izba) z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, skarga nr 26374/18, pkt 214.

²⁶ *Ibidem*, pkt 220–222.

²⁷ *Ibidem*, pkt 226 i 227.

²⁸ *Ibidem*, pkt 229 i 230.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, pkt 231–234.

³¹ *Ibidem*, pkt 244 i 245.

sądu ustawą – nie mogą mieć charakteru czysto technicznego, muszą naruszać fundamentalne zasady powołania;³² 3) ocena sądów krajowych co do zachowania procedury krajowej – jest częścią testu na gruncie EKPC.³³ Ostatni punkt należy wykorzystać w próbie uzdrowienia sytuacji i w tym aspekcie materializuje się znaczenie wyroku NSA z dnia 4 listopada 2021 r. (III FSK 3626/21).

W wyroku z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* ETPC wprost wskazał w pkt 282, że zbada, czy fakt, że sprawy skarżących były rozpoznawane przez IKNiSP SN, czyli sąd, do którego wszyscy zasiadający sędziowie zostali powołani w kwestionowanej procedurze, dał podstawę do naruszenia prawa skarżących do „sądu ustanowionego ustawą”.

To wyraźny sygnał w istocie rozwiązania problemu, trzeba tylko chcieć tę ścieżkę dostrzec. Jak stwierdził dalej ETPC, dostrzega spór między polskim SN i TK oraz normalnie kwestię tę zostawiłby sądom krajowym, ale widzi też inny problem. Mimo że nie będzie rozstrzygał tego sporu sądów krajowych, to jednak ostatecznie ETPC zajął stanowisko w tym konflikcie i uznał za wiążącą uchwałę połączonych Izb SN z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), przemilczając jednak sześć zdań odrębnych. Wyrok TK z dnia 20 kwietnia 2020 r. w sprawie o sygn. U 2/20 ETPC uznał za arbitralny. Powołując się na sprawę *Xero Flor przeciwko Polsce*, sam udział sędziego „dublera” uznał za „kompromitujący, jeśli nie wypaczający moc prawną tego orzeczenia” (sprawa *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, pkt 286, 287, 312, 316, 319).

Taka interpretacja ETPC doprowadziła do wniosku, że doszło do oczywistego naruszenia prawa krajowego.³⁴ Jednak ETPC nie wykazał, jaki wpływ ma udział w sprawie ewentualnie wadliwie powołanego sędziego TK na ważność tego orzeczenia TK w sprawie, która jest sporna między najważniejszymi sądami państwa. W sprawie *Xero Flor przeciwko Polsce* głos sędziego dublera był decydujący (orzeczenie zapadło głosami 3 do 2), a wyrok TK z dnia 20 kwietnia 2020 r. w sprawie o sygn. U 2/20 zapadł w pełnym składzie (14 sędziów TK), większością głosów przy trzech zdaniach odrębnych przeciwko orzeczeniu, w tym jednego sędziego dublera. Tym samym nawet uwzględniając trzech sędziów dublerów i dwóch sędziów zgłaszających *votum separatum*, orzeczenie o tej samej treści by zapadło większością 9 głosów, co ETPC w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* całkowicie przemilcza. Tym samym test trójstopniowy weryfikacji, czy sąd spełnia wymogi art. 6 ust. 1 EKPC ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, nie jest spełniony.

W sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* ETPC pominął także zapadły niewiele wcześniej wyrok NSA z dnia 4 listopada 2021 r. o sygn. III FSK

³² *Ibidem*, pkt 246.

³³ *Ibidem*, pkt 248 i 250.

³⁴ Wyrok ETPC dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, pkt 320.

3626/21, w którym Sąd stwierdził, że „sędzia sądu administracyjnego bądź asesor sądowy w wojewódzkim sądzie administracyjnym, powołany do sprawowania urzędu przez Prezydenta (...), jest sędzią Rzeczypospolitej Polskiej i sędzią europejskim w rozumieniu art. 2 i art. 19 ust. 1 TUE (...) oraz art. 6 ust. 1–3 TUE w związku z art. 47 KPP (...), a także art. 6 ust. 1 EKPC, także wówczas, gdy procedura poprzedzająca jego powołanie mogła być dotknięta wadami”.³⁵ Niestety, to samo faktycznie zrobił ETPC w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*,³⁶ w której zignorował NSA jako sąd krajowy.

W sprawie spór wiodą zatem trzy najważniejsze organy sądowe w Polsce, gdzie przedstawiono kolejne stanowisko, choć odnoszące się do sędziów sądów administracyjnych, co jednak istotnie wpływa także na ocenę statusu asesorów i sędziów pierwszej instancji pozostałych sądów.

Dalej w wyroku w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* ETPC odwołuje się do przypadku jedyne go sędziego SN IKNiSP, który składał ślubowanie w dniu 20 lutego 2019 r.³⁷ Powołanie się na ten przypadek pozwala ETPC w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* dojść do wniosku, że władza wykonawcza (bez wskazania, który organ) zignorowała władzę sądową NSA.³⁸ Następnie ETPC przedstawił zadania IKNiSP³⁹ i doszedł do wniosku, że powołanie przez Prezydenta RP wszystkich sędziów do IKNiSP uchwałą KRS nr 331/2018, pomimo wstrzymania jego wykonania w toku odwołań kwestionujących jego legalność przez NSA, „stanowiło oczywiste naruszenie prawa krajowego. Można jedynie scharakteryzować postępowanie najwyższego organu wykonawczego państwa, który poprzez celowe działania lekceważące wiążące orzeczenie sądu i poprzez fakty dokonane ingeruje w wymiar sprawiedliwości, aby zepsuć i pozbawić sensu toczącą się kontrolę sądową powołania sędziów jako rażące sprzeciwianie się praworządności”, co oczywiście zdaniem ETPC ma naruszać pkt 1 testu trójstopniowego ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, miało bowiem nastąpić oczywiste naruszenie prawa krajowego.⁴⁰

Jeszcze dalej poszedł ETPC w wyroku w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*,⁴¹ gdyż podważono tu status wszystkich sędziów i asesorów wybranych przy udziale nowego KRS, co budzi zasadnicze wątpliwości zarówno

³⁵ Wyrok NSA z dnia 4 listopada 2021 r., III FSK 3626/21, pkt 7 *in fine*.

³⁶ Wyrok ETPC z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, skarga nr 1469/20, pkt 77.

³⁷ Wyrok ETPC z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, pkt 325–329.

³⁸ *Ibidem*, pkt 330.

³⁹ *Ibidem*, pkt 331–337.

⁴⁰ *Ibidem*, pkt 338 i 348.

⁴¹ Wyrok ETPC z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, pkt 364–366 oraz zdanie odrębne K. Wojtyczka, pkt 5.

co do ustaleń ETPC, jak i co do skutku, jaki niosłoby to dla państwa, stabilności orzecznictwa i prawa do sądu stron. W sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce* ETPC przedstawił spór między polskimi organami i sądami, stanowisko interwenientów oraz standard europejski wynikający z orzecznictwa ETPC i TSUE. Przeniesiono zatem argumentację z IKNiSP na Izbę Cywilną SN.⁴² Jednak ETPC popełnił błąd, nie dostrzegając ani wyroku NSA z dnia 4 listopada 2021 r. (III FSK 3626/21),⁴³ choć nominalnie go wymienił, ani pewnych elementów stanu faktycznego niepasującego do tezy.

Problem w tym, że w sprawie sędziów IKNiSP SN sytuacja sędziego A.S. jest diametralnie różna od sytuacji pozostałych sędziów.⁴⁴ Naczelny Sąd Administracyjny, który wydał zabezpieczenia wstrzymujące uchwałę KRS nr 331/2018, pod koniec września 2018 r. skierował je do Prezydenta RP, ale nie skierował ich do osób wskazanych przez KRS. W efekcie osoby te wskutek braku powiadomienia przez NSA znalazły się w takiej samej sytuacji arbitralnej decyzji NSA ich dotyczącej jak skarżący w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, tylko inny organ naruszył te same prawa innych osób. Jednak ETPC nie chce tego dostrzec, bo niweczyłoby to „oczywistość naruszenia” z testu trójstopniowego. Dalej, poza sędzią A.S., wszyscy pozostali sędziowie IKNiSP oraz Izby Cywilnej i Izby Karnej SN zostali powołani przez Prezydenta RP w dniu 10 października 2018 r., a postanowienia o zabezpieczeniu doręczono Kancelarii Prezydenta w dniu 18 października 2018 r. Wyłącznie jeden sędzia IKNiSP składał ślubowanie później i to na ten przypadek powołuje się ETPC, przy czym nigdzie nie wypowiada się, dlaczego ówcześni kandydaci na ówczesny moment nie powinni brać udziału w postępowaniu, a przecież w oczywisty sposób już wtedy można było uznać wybór za wątpliwy.⁴⁵ Co istotne, asesory i sędziowie pierwszej instancji poddawali się ocenie, kiedy spór o KRS był w zaawansowanej fazie orzeczniczej, więc procedura już wtedy budziła wątpliwości. Powstaje zatem problem, czy przy takiej wykładni każdy absolwent KSSiP i asesor pozostają w sytuacji bez wyjścia. Zdaniem autora tak nie jest.

Kolejna kwestia jest oczywista w świetle Konstytucji RP, zgodnie z którą powołanie sędziego jest tzw. prerogatywą prezydencką, a na prerogatywę Prezydenta RP (art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP) nie mają wpływu inne organy, w tym

⁴² Wyrok ETPC z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, pkt 345.

⁴³ *Ibidem*, pkt 309.

⁴⁴ *Ibidem*, pkt 28–35.

⁴⁵ Jest to o tyle konieczne, że – jak zwrócił uwagę K. Wojtyczek w pkt 5 zdania odrębnego do wyroku ETPC z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce* – istnieje wymóg określający, iż im wyżej sąd znajduje się w hierarchii sądownictwa, tym bardziej wymagające powinny być obowiązujące kryteria wyboru (zob. pkt 222 wyroku ETPC [Wielka Izba] z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*). Dla prawidłowości ustaleń i argumentacji należy więc wykazać, dlaczego należało wówczas uznać procedurę za błędną.

NSA. Swoje zabezpieczenie NSA powinien skierować do KRS, a nie do Prezydenta RP, natomiast KRS powinna wycofać wniosek od Prezydenta. Prezydent, mając jednak wniosek z KRS, ma prawo powołać lub nie powołać sędziego (art. 179 Konstytucji RP). Należy przy tym pamiętać, że mówimy o pewnym sporze organów konstytucyjnych NSA i KRS, gdzie organ trzeci, czyli Prezydent, na dzień powołania sędziów nie ma cofniętego wniosku przez KRS i nie ma doręczonych postanowień NSA. Prezydent, jak każdy organ, ma obowiązek działać w granicach prawa i w oparciu o dokumenty na dzień powołania sędziów, a w dniu 10 października 2018 r. dokumentów u Prezydenta nie było.

W sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* ETPC pomija też, że w tym dniu Prezydent powołał 27 sędziów SN nie tylko w IKNiSP (w tej Izbie powołał 19 sędziów), lecz także w innych Izbach. Kwestia dat jest istotna przy ocenie „oczywistości naruszenia” z testu trójstopniowego.

Należy odnotować, że w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* ETPC odmówił zbadania kwestii braku kontrasygnaty przy ogłoszonym konkursie na stanowiska w SN,⁴⁶ a także zakwestionował status KRS po zmianach ustawy w 2017 r.⁴⁷ oraz zignorowanie zabezpieczeń dokonanych przez NSA. Co więcej, stwierdził, że doszło do naruszenia procedury powoływania wszystkich sędziów do IKNiSP SN, a naruszenia były tak poważne, że ingerowały w samą istotę prawa skarżących do „sądu ustanowionego ustawą”.⁴⁸

Natomiast w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce* ETPC wprost podważył status wszelkich sędziów i asesorów, ignorując NSA. Jak stwierdził, „nieodłącznym elementem ustaleń Trybunału jest to, że naruszenie praw skarżącego miało swoje źródło w zmianach w polskim ustawodawstwie, które pozbawiły polskie sądownictwo prawa wyboru członków KRS i umożliwiły władzy wykonawczej i ustawodawczej bezpośrednią lub pośrednią ingerencję w procedurę powoływania sędziów, tym samym systemowo naruszając legalność sądu złożonego z tak powołanych sędziów”.⁴⁹ Polska powinna zaskarżyć te orzeczenia do Wielkiej Izby ETPC.⁵⁰

Dodatkowo należy stwierdzić, że w przeciwieństwie do Izby Dyscyplinarnej SN w IKNiSP realizuje się ułomną ochronę praw człowieka, co dostrzega ETPC.⁵¹

⁴⁶ Wyrok ETPC z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, pkt 339.

⁴⁷ *Ibidem*, pkt 347, 348, 353.

⁴⁸ *Ibidem*, pkt 350 i 354.

⁴⁹ Wyrok ETPC z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, pkt 364 oraz wnioski z pkt 365 i 366, a także zdanie odrębne K. Wojtyczka, pkt 5.

⁵⁰ Szerzej zob. M. Skwarzyński, [w:] K. Orzeszyna, M. Skwarzyński, R. Tabaszewski, *op. cit.*, s. 221–227.

⁵¹ Wyrok ETPC z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, pkt 25.

Nie jest to Izba wyłącznie dla prawników, choć skarżącymi w tej sprawie byli sędziowie. Podobnie jest z Izbą Cywilną i Izbą Karną, a ETPC nie pochyła się ani nad kwestią różnic w istocie działalności tych Izb, ani nad kwestią ich składów (nie są one określone przez procedurę za jednej kadencji KRS). Stabilność orzecznicza jest także wartością chronioną prawa stron do stabilności rozstrzygnięcia.⁵²

Oczywiste jest to, że politycy mają interes w destabilizacji TK i SN, gdyż są to organy kontrolujące władzę polityczną. Politycy przy tym tylko pozornie sprzyjają sędziom, w razie sprawowania władzy wykorzystają bowiem każdą możliwość, aby władzę sądów ograniczyć.

Wykorzystać trzeba wyrok TSUE z dnia 6 października 2021 r. w sprawie o sygn. C-487/19, który dotyczy statusu sędziego IKNiSP SN, gdyż TSUE zdaje się tu dostrzegać problem statusu sędziego, którego jako sędziego nie podważa, a także wyrok ETPC w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* w zakresie testu trójstopniowego ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii* i roli sądu krajowego oraz wyraźny sygnał ETPC wskazujący na to, że problemem jest powołanie wszystkich sędziów w IKNiSP w jednym postępowaniu, bez przełamania składu Izby innymi osobami.

Właśnie tu leży istota problemu z Izbą Dyscyplinarną i IKNiSP oraz rozwiązanie dotyczące SN czy pozostałych sądów. W sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* ETPC wcale nie wykluczył, że ustawodawca miał dobrą wolę i chciał zdemokratyzować wybór sędziów do KRS,⁵³ ale mu się to nie udało. Sama zmiana zasad na bardziej demokratyczne jest możliwa i będzie zgodna zarówno z Konstytucją RP, jak i z prawem europejskim.

SKUTEK WYDANIA WYROKU NSA Z DNIA 4 LISTOPADA 2021 R. W SPRAWIE O SYGN. III FSK 3626/21 DLA STATUSU ASESORÓW I SĘDZIÓW SĄDÓW PIERWSZEJ INSTANCJI ORAZ OCENY MECHANIZMU PRAWORZĄDNOŚCI

Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie o sygn. III FSK 3626/21 w pkt 3 wykazuje, że polski sąd administracyjny jest sądem unijnym, a w pkt 4, 5 i 6 dokonuje analizy orzecznictwa TSUE i ETPC, wskazując na rolę sądu krajowego i właśnie taką funkcję NSA przyjmuje w zgodzie z pkt 248 i 250 sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*.

⁵² Szerzej zob. M. Skwarzyński, [w:] K. Orzeszyna, M. Skwarzyński, R. Tabaszewski, *op. cit.*, s. 240 i n.

⁵³ Wyrok ETPC z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, pkt 292, 295, 345, 349.

Wprost w tym orzeczeniu NSA wskazuje, że „krytyczne ustosunkowanie się do roli KRS w procedurze powoływania sędziów było przedmiotem wyrokowania (...) w wyroku NSA z 6 maja 2021 r. w sprawie o sygn. II GOK 2/18, [w którym] NSA wypowiedział się, że KRS w obecnym składzie nie daje wystarczających gwarancji niezależności od organów władzy ustawodawczej i wykonawczej w procedurze powoływania sędziów (dotyczyło to jednak procedury wyłaniania sędziów w Sądzie Najwyższym) (...)”. Mimo tego stwierdzenia NSA nie poprzestał na konstatacji, że niweczy to wybór i status sędziego oraz wprost stawia tezę, iż „za uznaniem *ad casum* sędziego administracyjnego za sędziego europejskiego przemawia to, że określone prawem krajowym warunki materialne i zasady proceduralne dotyczące jego powołania – nawet w sytuacji będących efektem zmian dokonanych [w KRS] uzasadnionych wątpliwości co do konstytucyjności Krajowej Rady Sądownictwa – nie muszą ani powodować zależności sędziego od władzy ustawodawczej czy władzy wykonawczej, ani budzić wątpliwości co do jego bezstronności, a tym samym nie dają podstaw do przyjęcia, że taki sędzia nie jest *per se* sędzią niezawisłym i bezstronnym, czyli dającym rękojmię realizacji prawa do sądu w rozumieniu nie tylko art. 45 Konstytucji RP, ale też art. 6 EKPC oraz art. 47 KPP w zw. z art. 19 ust. 1 TUE”.

Udowadniając ten wniosek, NSA przedstawił dość obszerną argumentację.⁵⁴ Sprowadza się ona do stwierdzenia, że: wady powołania części składu organu kolegiального KRS nie niweczą prerogatywy prezydenckiej powołania sędziego; wniosek KRS podlega kontroli sądowej; asesory i sędziowie sądów administracyjnych są sędziami europejskimi, więc nie spełniono wymogów testu ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii* w pkt 2 i 3.

Oceniając wyrok NSA z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie o sygn. III FSK 3626/21, należy uznać go za właściwy. Sąd prawidłowo zdekodował orzecznictwo europejskie, zwłaszcza test ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, i przyjął rolę sądu krajowego, którego stanowisko wiąże trybunały europejskie. Argumentacja NSA jest trafna, choć można ją uzupełnić o argument „przedawnienia” uprawnień absolwentów KSSiP i asesorów oraz o argumenty wskazane w ostatnim punkcie artykułu. Status asesora czy sędziego nie zależy od wadliwego składu organu kolegiального dokonującego oceny. Istotne są przy tym skutki, jakie on niesie.

Po pierwsze, wyrok ten – jako orzeczenie krajowego sądu i sędziów europejskich – wiąże trybunały europejskie zgodnie ze standardem sprawy *Guðmundur*

⁵⁴ Cała ta argumentacja jest w pkt 7 wyroku NSA z dnia 4 listopada 2021 r. (III FSK 3626/21), w którym Sąd powołał się na następujące postanowienia NSA: z dnia 26 listopada 2019 r., I OZ 550/19 (o prerogatywie prezydenckiej); z dnia 27 stycznia 2020 r., I OSK 1917/18; z dnia 5 lutego 2020 r. w sprawach o sygn. akt I OSK 1394/18, I OSK 1918/18, I OSK 1969/18, I OSK 1988/18, I OSK 2055/18, I OSK 2142/18 (o powiązaniach mających wpływ na sędzię i kwestii wyłączenia).

Andri Ástráðsson przeciwko Islandii,⁵⁵ a także bezspornie potwierdza status asesorów i sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych.

Zdaniem autora – z uwagi na równy status sędziego w Polsce w zakresie niezależności, niezawisłości i bezstronności na gruncie Konstytucji RP – nie ma znaczenia, czy jest to asesor czy sędzia pierwszej instancji w sądownictwie administracyjnym, powszechnym czy wojskowym. Chodzi o status sędziego, a nie o podział merytoryczny – według właściwości merytorycznej pracy sądów. Każdy asesor to asesor, a każdy sędzia to sędzia, niezależnie w jakim sądzie. Standard określony przez NSA dotyczy wszystkich asesorów i wszystkich sędziów pierwszej instancji.

Zignorowanie przez ETPC w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce* tego wyroku NSA nie zmienia zasad testu ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*. Orzeczenie to wiąże oba trybunały europejskie i jest niezbędne w prawidłowym ustalaniu statusu sędziów pierwszej instancji oraz asesorów. Co istotne, ETPC nie może zignorować jednego z trzech głównych sądów w Polsce, a jednak to zrobił.

Po drugie, skoro wyrok NSA z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie o sygn. III FSK 3626/21 jest wiążący dla trybunałów europejskich, to wobec wyroku TSUE z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie o sygn. C-156/21 (dotyczącej skargi Węgier) i C-157/21 (dotyczącej skargi Polski) Polsce należy wypłacić środki z Krajowego Programu Odbudowy, gdyż spór o praworządność dotyczy sądów innych niż administracyjne, a to sądy administracyjne dokonują kontroli wydawania środków unijnych.

W wyroku z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie o sygn. C-157/21 TSUE stwierdził, że „celem zaskarżonego rozporządzenia jest ochrona budżetu Unii przed wystarczająco bezpośrednim wpływem naruszeń zasad państwa prawnego w państwie członkowskim na ten budżet, a nie samo w sobie nakładanie kar za takie naruszenia”⁵⁶, a także że jest to element traktatowych zasad finansowych⁵⁷ i nie stanowi to procedury alternatywnej do procedury z art. 7 TUE.⁵⁸ Co więcej, TSUE potwierdza, że „Unii nie przyznano żadnej kompetencji do przyjmowania przepisów dotyczących szczególnych aspektów pojęcia »państwa prawnego«, takich jak przejrzysty, rozliczalny i demokratyczny proces stanowienia prawa”⁵⁹ i „zaskarżone rozporządzenie pozwala instytucjom Unii na przeprowadzenie oceny sytuacji

⁵⁵ Wyrok ETPC (Wielka Izba) z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, pkt 246, 248 i 250.

⁵⁶ Wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-157/21, pkt 137. Tak samo wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-156/21, pkt 119.

⁵⁷ Wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-157/21, pkt 151. Tak samo wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-156/21, pkt 133.

⁵⁸ Wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-157/21, pkt 206 i 211–221. Tak samo wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-156/21, pkt 167 i 172–182.

⁵⁹ Wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-157/21, pkt 158. Tak samo wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-156/21, pkt 140.

w państwach członkowskich tylko pod warunkiem, że mają one znaczenie dla należytego zarządzania finansami w ramach budżetu Unii lub dla ochrony interesów finansowych Unii, (...), które wpływa lub stwarza poważne ryzyko wpływu – w sposób wystarczająco bezpośredni – na owo należyte zarządzanie finansami lub na ochronę owych interesów finansowych”.⁶⁰

Oznacza to, że mechanizm warunkowości, który dotyczy środków Krajowego Planu Odbudowy, mający na celu badanie praworządności w wydatkowaniu środków Unii, dotyczy tylko zasad finansowych chroniących budżet unijny. W Polsce wyłącznie sądy administracyjne badają wydatkowanie środków unijnych. Skoro te sądy – wyrok NSA z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie o sygn. III FSK 3626/21 i wskazane tu pozostałe orzecznictwo – określają, że spełniają one wymogi testu ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, to nie ma przesłanek do zastosowania mechanizmu warunkowości, gdyż kontrolę wydatkowania tych środków realizują sądy europejskie. Spór o sądownictwo dotyczy innego rodzaju sądów, a sądownictwo administracyjne w sposób wiążący dla TSUE się wypowiedziało.

WNIOSKI I POSTULATY *DE LEGE FERENDA*

Prowadząc rozważania kolejno, nie można przyjąć działań ustawodawcy wobec KRS, tj. skrócenia kadencji i zmiany zasad powołania sędziów do KRS, jako prawidłowych. Te dwa działania – skrócenie kadencji i zmiana zasad – powodują, że zarzuty wobec nowego składu KRS zawsze będą podnoszone i będą miały merytoryczne uzasadnienie. Ustawodawca być może miał dobrą wolę i chciał zdemokratyzować wybór członków do KRS, czego przecież ETPC nie wykluczył, ale widząc listy poparcia, każdy wie, że skutek jest jednak odwrotny i poparcie obecnych sędziów członków KRS nie może równać się z poprzednim trybem i legitymacją, którą KRS dawała (poza poparciem obywatelskim, które daje legitymację silniejszą niż poprzedni tryb wyboru do KRS).

Być może rozwiązaniem są wybory powszechne członków KRS, bo poprzedni tryb legitymizował sędziów członków KRS poprzez wybory dokonywane przez sędziów. Była to legitymacja silniejsza od obecnej. Rozważyć należy także skutki wadliwości powołania składu KRS. Wydaje się, że nie jest nim proste skażenie powołanego sędziego i wskazanie, że jest owocem zatrutego drzewa. Pomijając już wskazaną wyżej kwestię błędnych składów KRS przed 2007 r. i kwestię sędziów powołanych przez Radę Państwa, należy przypomnieć, że KRS nie jest jedynym weryfikatorem kwestii moralnych i prawnych kandydata na sędziego, a ostatnie słowo w tej kwestii ma Prezydent RP.

⁶⁰ Wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-157/21, pkt 162, 210. Tak samo wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-156/21, pkt 144 i 171.

Przyjmując jednak, że formalnie KRS była i jest wadliwa, nie przekłada się to na zakwestionowanie statusu sędziego – przecież KRS bada kwestie materialne przydatności kandydata, tzn. przydatność moralną i merytoryczną kandydata na sędziego. Dopiero stwierdzenie, że kandydat nie miał walorów moralnych i merytorycznych do powołania na sędziego lub do awansu, pozwalałoby na zakwestionowanie jego statusu. Może przecież być też tak (i tak będzie w zdecydowanej większości przypadków), że ocena przez KRS w obecnym składzie będzie prawidłowa.

Powstaje tu problem ingerencji w prerogatywę Prezydenta RP, który wszak powołał daną osobę na sędziego. Wydaje się, że stwierdzenie uchybień w warstwie merytorycznej oceny kandydata przez KRS powinno być przesłanką postępowania dyscyplinarnego.

Należy pamiętać o faktycznych skutkach uchwały SN z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), a także o niepotrzebnych „przepychankach” z TK oraz nieroztropnej interpretacji orzecznictwa TSUE i ETPC.

Sędziowie składają w tym przedmiocie „oświadczenia”, co prowadzi do powstania tak dużych animozji w ramach wszystkich sądów, że późniejsza współpraca personalna i osobista może nie być możliwa.

Jest jeszcze problem absolwentów KSSiP. Jeżeli absolwenci tej szkoły, którzy zdali egzamin sędziowski, nie zostaną asesorami w konkursie, to ich uprawnienia się „przedawnią” i będą musieli robić aplikację uzupełniającą. Te osoby niczemu nie zawiniły, nie mają po prostu innej możliwości niż złożenie wniosku i poddanie się ocenie przez obecny KRS. Podobnie jest z asesorami, którzy nie zostaną sędziami.

Gdzie w tym wszystkim jest strona i jej prawo do rzetelnego procesu? Jaki wpływ na większość spraw ma fakt, że sędzia miał jakiś skład organu kolegialnego w procedurze swojego powołania? Przecież sędzia nie jest bytem samoistnym – realizuje prawa człowieka strony i fakt składu danego organu w praktyce na nic nie wpływa.

Rozwiązaniem sytuacji jest uznanie, że sama wada składu KRS nie stanowi przesłanki automatycznego uznania, że sędzia nie jest sędzią, lecz zawsze nim jest. Bada się ewentualnie to w konkretnej sprawie jako przesłankę braku bezstronności, co jest dopuszczalne w obecnym stanie prawnym. Jeśli wystąpiłaby sytuacja wyjątkowa, tzn. KRS nie wykonała prawidłowo zadania oceny moralnej i merytorycznej kandydata, to wtedy istnieje możliwość postępowania dyscyplinarnego.

Dalej wydaje się, że SN powinien wprost wypowiedzieć się o awansach do sądów wyższych instancji, w których wynikał on z dorobku orzeczniczego lub naukowego i nie był ekstraordynaryjnym ekscysem awansowym. Tylko sytuacja jakiegoś awansu ponadszczeblowego, bez dorobku, powinna rodzić konieczność kontroli; nie wolno wprowadzać tu jakiegokolwiek automatyzmu. Ponadto SN powinien podjąć uchwałę w sprawie sędziów delegowanych, także jako sąd krajowy, ponieważ podważanie delegacji, mimo jej dobrego funkcjonowania przez wiele lat w systemie krajowym, również nie może prowadzić do automatyzmu.

Rozwiązując problem, należy wykorzystać po prostu pogląd ETPC o powołaniu całej Izby SN w ramach jednego postępowania przed KRS czy też powołania wszystkich sędziów danej Izby. Należy wskazać, że ustawodawcy nie wolno tworzyć izb czy choćby nowego sądu poprzez procedurę określoną przez władzę ustawodawczą, a potem wprowadzoną przez władzę wykonawczą z pominięciem sędziów dotychczasowych danego szczebla.

Ustawodawca, określając nowe Izby SN, nie mógł zbagatelizować faktu, że w SN są sędziowie SN. Powołując nowe Izby, zmieniając ustrój wydziałów sądów powszechnych czy wojskowych oraz powołując nowe sądy, ustawodawca, a następnie władza wykonawcza, nie może pominąć sędziów, którzy sprawują już tę funkcję na danym szczeblu. Takie podejście powoduje, że status żadnego sędziego w Polsce nie jest podważany, każdy jest pewien urzędu. Podważa się pomijanie sędziów danego szczebla w zmianach ustrojowych sądów.

Podważanie statusu konkretnych sędziów wobec procedury wyboru nowej KRS zawiera jeszcze jeden błąd konstrukcyjny. Otóż ocena każdego kandydata na sędziego jest oceną indywidualną. Przecież jeśli nowa KRS powołałaby wyłącznie jednego z „nowych” sędziów – czy to sądów powszechnych, czy to SN – nikt by statusu tego jednego „nowego” sędziego nie kwestionował. Status sędziego nie zależy od tego, w jakim towarzystwie został powołany i w jakie towarzystwo trafił. Tym samym także wobec każdego sędziego SN indywidualnie ciężko uznać argumentację o jego błędnym personalnym powołaniu. Problemem jest „wina w organizacji” Izby, a nie „zatrute drzewo” procesu nominacyjnego.

Oczywiście można dostrzec argument, że ustawodawca ma prawo wprowadzić nowych sędziów do danego sądu poprzez zmianę prawa, ale nie może przy tym pominąć sędziów dotychczasowych danego szczebla i na tym powinna polegać istota rozstrzygnięcia.

Chodzi zatem o przeniesienie sporu o KRS i o dwie Izby SN ze sporu podważającego status sędziego na spór o charakterze organizacyjnym, więc na to, co wolno w ramach reorganizacji władzy ustawodawczej i wykonawczej, a można się w ten sposób na przyszłość zabezpieczyć.⁶¹

Podsumowując analizowany wyrok NSA z dnia z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie o sygn. III FSK 3626/21, wydaje się on wystarczającą przesłanką do uznania, że orzeczenia trybunałów europejskich nie dotyczą powołania na stanowisko asesora oraz sędziego sądu pierwszej instancji. Wydaje się jednak, że status sędziów sądów powszechnych i wojskowych jest taki sam jak sędziów sądów administracyjnych, gdyż ani konstytucyjnie, ani ustrojowo nie są to „inni” sędziowie czy asesory. Zbędne wydaje się zatem stanowisko SN, aby ochronić status asesorów i sędziów pierwszej instancji sądów powszechnych czy wojskowych. Stanowisko

⁶¹ Szerzej zob. M. Skwarzyński, [w:] K. Orzeszyna, M. Skwarzyński, R. Tabaszewski, *op. cit.*, s. 221–227.

takie by byłyby pożądane i porządkowałyby status tych osób sprawujących władzę sądową, ale stricte wystarczające jest stanowisko NSA.

Jednocześnie należy wskazać, że zarówno władza sądownicza, jak i władza wykonawcza i ustawodawcza powinny współpracować dla dobra wspólnego, a nie wzajemnie się delegitymizować. Władze te powinny wzajemnie ustąpić i poszukać rozwiązania kompromisowego. W obecnym czasie niespotykanego od dziesięcioleci zagrożenia dla bezpieczeństwa w Europie w interesie Państwa Polskiego jest uzyskanie środków z Krajowego Planu Odbudowy, ich szybkie zainwestowanie i wzmocnienie Unii Europejskiej, a niekoniecznie wszędzie poszukiwanie możliwości przekraczania traktatów. Destrukcja sądownictwa w takim czasie, nawet ze szczytnych pobudek i szlachetnej motywacji, nie wzmocnia państwa i dla każdego liniowego prawnika jest to oczywiste. Podobnie powinno być oczywiste historycznie, że nic tak jak państwo narodowe nie chroni obywateli, a bezmyślne zwalczanie instytucji własnego państwa może oznaczać konieczność utrzymywania instytucji państwa obcego.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Banaszak B., *Ogólne wiadomości o prawach człowieka. Geneza praw człowieka i ewolucja systemów ich ochrony*, [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002.
- Błaszczak C., *Autorskie prawa majątkowe a konstytucyjna ochrona własności*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 2.
- Garlicki L., *Komentarz do art. 2 Protokołu 1 EKPC*, [w:] *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, t. 2: *Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych*, red. L. Garlicki, Warszawa 2010.
- Jasudowicz T., [w:] T. Jasudowicz, B. Gronowska, M. Balcerzak, M. Lubiszewski, R. Mizerski, *Prawa człowieka i ich ochrona – podręcznik dla studentów prawa i administracji*, Toruń 2005.
- Kolasiński M.K., *Ochrona własności intelektualnej a prawa człowieka*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2008, nr 3.
- Kowalski P., „*Nowe prawa człowieka*”. *Perspektywy i zagrożenia*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1988, nr 2.
- Nowicki M.A., *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo*, vol. 2: *Prawo do życia i inne prawa*, Kraków 2002.
- Piechowiak M., *Filozofia praw człowieka*, Lublin 1999.
- Rudak O.M., *Prawo do nauki*, [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002.
- Skwarzyński M., [w:] K. Orzeszyna, M. Skwarzyński, R. Tabaszewski, *Prawo międzynarodowe praw człowieka*, Warszawa 2022.
- Skwarzyński M., *Podmiotowe granice wolności słowa w wypowiedziach publicznych*, „Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne” 2021, nr 48, DOI: <https://doi.org/10.32041/PWD.4811>.
- Skwarzyński M., *Prawa człowieka a „własność” wirtualna*, „Wrocławskie Studia Sądowe” 2014, nr 4.
- Skwarzyński M., *Specyfika prawa człowieka do własności intelektualnej*, Lublin 2012.

- Sobczak J., *Wolność ekspresji artystycznej. Standardy europejskie i rzeczywistość polska*, [w:] *Rada Europy a przemiany demokratyczne w państwach Europy Środkowej i Wschodniej w latach 1989–2009*, red. J. Jaskiernia, Toruń 2010.
- Vasak K., *A 30-year Struggle: The Sustained Efforts to Give Force of Law to the Universal Declaration of Human Rights*, “The UNESCO Courier: A Window Open on the World” 1977, vol. 30(11).
- Vasak K., *Human Rights: As a Legal Reality*, [w:] *The International Dimensions of Human Rights*, ed. K. Vasak, Paris–Westport 1982.
- Vasak K., *International Institutions for the Protection and Promotion of Human Rights: The Distinguishing Criteria of Institutions*, [w:] *The International Dimensions of Human Rights*, ed. K. Vasak, Paris–Westport 1982.
- Vasak K., *Regional Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights: Introduction*, [w:] *The International Dimensions of Human Rights*, ed. K. Vasak, Paris–Westport 1982.
- Vasak K., *Regional Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights: The Council of Europe*, [w:] *The International Dimensions of Human Rights*, ed. K. Vasak, Paris–Westport 1982.

Źródła internetowe

- Chapman A.R., *A Human Rights Perspective on Intellectual Property, Scientific Progress, and Access to the Benefits of Science*, https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/en/wipo_unhchr_ip_pnl_98/wipo_unhchr_ip_pnl_98_5.pdf (dostęp: 1.6.2015).

Akty prawne

- Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty sporządzona w Paryżu dnia 15 grudnia 1960 r. (Dz.U. 1964, nr 40, poz. 268).
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977, nr 38, poz. 169, załącznik).
- Protokół nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzony w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (Dz.U. 1995, nr 36, poz. 175/1, ze zm.)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 2072).
- Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (t.j. Dz.U. 2021, poz. 137).
- Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (t.j. Dz.U. 2022, poz. 217).
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3, ze zm.).

Orzecznictwo

- Postanowienie NSA z dnia 27 września 2018 r., II GW 28/18.
- Postanowienie NSA z dnia 26 listopada 2019 r., I OZ 550/19.
- Postanowienie NSA z dnia 27 stycznia 2020 r., I OSK 1917/18.
- Postanowienie NSA z dnia 5 lutego 2020 r., I OSK 1394/18.
- Postanowienie NSA z dnia 5 lutego 2020 r., I OSK 1918/18.
- Postanowienie NSA z dnia 5 lutego 2020 r., I OSK 1969/18.
- Postanowienie NSA z dnia 5 lutego 2020 r., I OSK 1988/18.
- Postanowienie NSA z dnia 5 lutego 2020 r., I OSK 2055/18.
- Postanowienie NSA z dnia 5 lutego 2020 r., I OSK 2142/18.
- Postanowienie SN z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21.

- Postanowienie TK z dnia 15 czerwca 2021 r., P 7/20.
- Uchwała połączonych Izb SN: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20.
- Wyrok ETPC z dnia 26 czerwca 1986 r. w sprawie *Van Marle i in. przeciwko Holandii*, skargi nr 69498/01, 8543/79, 8674/79, 8675/79, 8685/79.
- Wyrok ETPC z dnia 30 listopada 1987 r. w sprawie *H. przeciwko Belgii*, skarga nr 8950/80.
- Wyrok ETPC z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie *Doustaly przeciwko Francji*, skarga nr 26256/95.
- Wyrok ETPC z dnia 11 stycznia 2007 r. w sprawie *Anheuser-Busch Inc. przeciwko Portugalii*, skarga nr 73049/01.
- Wyrok ETPC (Wielka Izba) z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, skarga nr 26374/18.
- Wyrok ETPC z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie *Xero Flor przeciwko Polsce*, skarga nr 4907/18.
- Wyrok ETPC z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, skargi nr 49868/19 i 57511/19.
- Wyrok ETPC z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, skarga nr 1469/20.
- Wyrok NSA z dnia 4 listopada 2021 r., III FSK 3626/21.
- Wyrok TK z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20.
- Wyrok TK z dnia 15 lipca 2021 r., P 7/20.
- Wyrok TSUE z dnia 6 października 2021 r., C-487/19.
- Wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-156/21.
- Wyrok TSUE z dnia 16 lutego 2022 r., C-157/21.

ABSTRAKT

W niniejszym tekście zasadniczo zaaprobowane zostały rozważania Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) zawarte w wyroku z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie o sygn. III FSK 3626/21. Autor wskazał na możliwy sposób rozwiązania sporu o Krajową Radę Sądownictwa (KRS) i skład Sądu Najwyższego bez destrukcyjnego, automatycznego podważania statusu sędziów wybranych w procedurze z nowo obsadzoną KRS. Standard określony przez NSA dotyczy wszystkich asesorów i wszystkich sędziów pierwszej instancji. Zignorowanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce* wyroku NSA z dnia 4 listopada 2021 r. nie zmienia zasad testu ze sprawy *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*. Orzeczenie NSA wiąże oba trybunały europejskie i jest niezbędne w prawidłowym ustalaniu statusu zarówno sędziów pierwszej instancji, jak i asesorów. Ponadto wobec wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie o sygn. C-157/21 Polsce należy wypłacić środki z Krajowego Programu Odbudowy, gdyż spór o praworządność dotyczy sądów innych niż administracyjne, a wobec tych sądów kwestia praworządności jest rozwiązana wyrokami NSA z dnia 4 listopada 2021 r.

Słowa kluczowe: prawa człowieka; praworządność; prawo do sądu; Naczelny Sąd Administracyjny